

ТМГ. XXXVII	Бр. 4	Стр. 2059-2064	Ниш	октобар - децембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

Примљено: 15. 10. 2013.
Одобрено за штампу: 02. 12. 2013.

Љубиша Митровић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за социологију
Ниш

Поводом значајног јубилеја

**БОГАТСТВО И РАЗНОВРСНОСТ ИСТРАЖИВАЧКИХ ПОЉА У
СОЦИОЛОШКОМ СТВАРАЛАШТВУ ПРОФЕСОРА
ДР ДАНИЛА Ж. МАРКОВИЋА**

Јубилеји су попут светионика, у животу појединца, група, институција и организација, у колективном памћењу. Они омогућују да се оцене остварени дometи пређеног пута, али и осветле смерокази и перспективе: куда и како даље, у индивидуалном и колективном животу и стваралаштву. Прилика је то, попут светковине духа, да се радујемо достигнућима појединаца, упознамо и изразимо захвалност за њихово дело које је обогатило заједницу и наше животе.

Управо у овој години, тихо без помпе, промиче нам један такав јубилеј, од значаја за универзитетску и академску заједницу социолога Србије. Наиме, ове године (30. јуна) универзитетски професор и академик *др Данило Ж. Марковић* напунио је 80 година живота и 50 година универзитетског рада. Његово свестрано подвижничко, научно и педагошко дело у раду на универзитету у Нишу и у Београду, а посебно његов допринос развоју социологије у Србији, заслужују да буду достојанствено обележени. И то не из неких сентименталних „локал-патриотских” разлога или професионалне колегијалне захвалности, већ из суштинских научно-академских, јер то његово дело својом пионирском и иновативном снагом и дometима јесте и биће неисцрпан изазов и подстицај новим генерацијама социолога у њиховом професионалном памћењу и пракси да свој позив стваралачки и часно афирмишу, служећи на тај начин напретку научног сазнања, свом народу и човечанству.

ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

Данило Ж. Марковић рођен је у селу Дол 30. јуна 1933. године. Основну школу и Гимназију завршио је у Белој Паланци. Правни факултет на Универзитету у Београду (1958). По завршетку студија радио је најпре, кратко, у тужилаштву у Нишу. Сва остала његова радна каријера везана је за универзитетску делатност. Наиме, најпре ради као асистент на Правно-економском факултету (1960–1965). У овом периоду Марковић наставља своје образовање. Године 1964. је на Економском факултету у Београду положио усмени докторантски испит, 1965. године одбранио докторску дисертацију из области Социологије, на тему „Прилог социолошко-економском проучавању приградских насеља“, под менторством проф. др Владимира Рашковића. Од 1965. До 1970. године доцент је за предмет Социологија на Економском факултету у Нишу; од 1970. до 1974. године ванредни је професор за исти предмет. Од 1974. до 1994. године редовни је професор на Факултету политичких наука за предмете Социологија рада и Социјална екологија. На Учитељском факултету у Београду од 1998. до 2004. године редовни је професор за предмет Социјална екологија. У допунском радном односу или као професор по позиву професор Марковић је држао предавања на основним и постдипломским студијама скоро на свим факултетима Универзитета у Нишу и више факултета Универзитета у Београду. Такође, држао је предавања по позиву на универзитетима у Словенији, Русији, Великој Британији, Немачкој, Француској, Пољској, Бугарској, Румунији и Кини.

Професор Марковић је биран за почасног доктора већег броја универзитета: почасни доктор је МГУ „Ломоносов“ (1989); Ростовског државног универзитета (1995); Пензенског државног универзитета (1988); Московског државног инжењерског универзитета (1998); и Института за социологију Руске академије наука (2010). Почасни је професор МНЕПУ (1994), Академије рада и социјалних односа у Москви (1998) и Адагејског државног универзитета (2010), као и члана већег броја академија у земљи и иностранству. Редовни је члан и оснивач српске академије образовања и следећих међународних академија: Међународне академије наука (Минхен, 1996); Међународне академије информатизације (Москва–Вашингтон, 1996); Међународне универзитетске академије „Платон“ (Патра, 2004); Средњоевропске академије наука и уметности (Темишвар–Париз, 2004); Међународне академије наука Евроазије (Минск, 1996); Међународне академије наука о високој школи (Москва, 1997) и члан је Њујоршке академије наука (2008). Члан је и више академија у Руској Федерацији: Руске академије образовања (1996); Руске академије социјалних наука (1994); Руске академије природних наука (1997); и Руске еколошке академије (1997). Члан је социолошких удружења (Југославије, Србије, Русије, Међународне асоцијације социолога). За свој професионални рад у социологији на универзитету био је више пута награђиван: Октобарска награда града Ниша

(1969); Повеља Универзитета Ниш (1970), почасна сребрна медаља „Питирим Сорокин“ Руске академије наука (2009) и Руског социолошког друштва „Заслужни делатељ“ (2013).

Упоредо са наставно-научним и педагошким радом, аутор се бавио организацијском делатношћу на универзитету и у јавно-политичком животу Србије, вршећи бројне функције: декана, народног посланика, министра просвете, амбасадора.

Данило Ж. Марковић је активно суделовао у раду југословенског, српског, европског и међународног удружења социолога. Од првих чланака које је објавио 1961. године, у нишким часописима („Гледишта” и „Привредни гласник”): „О настанку социологије код нас” и „Ванградска насеља нишких радника”, до монографије „Глобализација и идентитети”, објављене у 2013. години (у издању Српске академије образовања, Београд), професор Марковић објавио је преко 950 библиографских јединица из струке и науке (од тога књига – уџбеничких издања 42, монографија 25). Његове најзначајније књиге су: Општа социологија (12 издања на српском и 3 издања на руском језику); Социологија рада (10 издања на српском и 2 издања на руском језику); Социологија безбедног рада (3 издања на српском и по једно издање на руском и македонском језику); Социјална екологија (5 издања на српском, 3 издања на руском и по једно издање на енглеском, белоруском и бугарском језику). Његови радови/чланци, уџбеници и монографије преведени су на бројне стране језике: руски, енглески, румунски, француски, пољски, чешки, шпански, македонски, албански... Такође цитирани су од стране преко 60 еминентних страних аутора у њиховим уџбеницима. Професор Марковић је бројним приказима студија/књига страних аутора (и са Истока и са Запада) у нашим социолошким ревијама допринео да наша стручна јавност буде упозната са трендовима и иновацијама у савременој социологији у свету. Аутор је за своју професионалну активност награђиван разноврсним наградама.

О стваралаштву професора Марковића, чију професионалну активност пратим од седамдесетих година до данас, већ сам у два наврата написао своје прилоге. Најпре, писао сам поводом објављивања његових *Избраних дела I–VI* („Просвета”, Ниш, 2001) чланак „О изазовном стваралачком опусу доајена универзитетске социологије у Нишу” (у часопису „Теме”), као и о представљању његове студије „Глобална економија” (2009), „Социолошки аспекти глобалне економије у савремености” на Власинским сусретима (2009). Такође, објавио сам већи број приказа његових књига у нашим часописима и ревијама.

Учини ли се осврт на личност и дело Данила Ж. Марковића, интелектуалну и професионалну линију његовог развоја, може се запазити неколико фаза: универзитетско-педагошка, научно-истраживачка и јавно-културна. Наравно, у његовом делу оне теку паралелно, преплићу се и прожимају градећи/обликујући у својој синтези

личност Данила Ж. Марковића, као ствараоца обимног и високог домета, чије дело превазилази локалне, регионалне и националне окви-ре. Својим свестраним стваралаштвом Данило Ж. Марковић припада самом врху српске и европске социологије.

Ако би се у теоријском погледу могло говорити о утицајима на дело Данила Ж. Марковића, онда је то снажан утицај стваралаштва академика Радомира Лукића. Данило Ж. Марковић је најбољи следбеник овог утемељивача и дојена српске социолошке и правне науке.

Стваралачко дело Данила Ж. Марковића у савременој социологији је богато и разноврсно по броју истраживачких поља у којима је као аутор ангажован и који својим научним прилазима афирмише. Данило Ж. Марковић је у српској социологији остварио пионирску и енциклопедијску мисију. Откривајући стално нова интелектуална поља (П. Бурдије), подручја научних истраживања социолога, упознавајући нас са новим теоријама и категоријама из савремене социологије, професор Марковић је, с правом се може рећи, допринео иновативности и модернизацији српске социологије. Ако бисмо желели да извучемо *заједнички именитељ* везан за дело Данила Ж. Марковића, може се рећи да је његов укупан стваралачки опус у знаку једне *перманентне иновативне социологије*, чији се дијапазон стално ширио на нова истраживачка поља, а мрежа теоријско-категоријалног апарата усавршавала и дограђивала, у професионалној комуникацији са најбољим вредностима и достигнућима у савременој социологији.

Дело Данила Ж. Марковића је богато и разноврсно како по опусу и истраживачким пољима, тако и по иновативности. Анализа садржаја библиографских јединица и ишчитавање његових студија управо то открива. У његовом фокусу су сва битна питања савремене социологије: од опште социологије, преко социологије рада, социологије заштите на раду, социјалне екологије, социологије образовања, социологије транзиције, социологије глобализације. Од разматрања проблема друштвене структуре и динамике српског друштва, динамике друштва Балкана до савременог светског друштва.

Данило Ж. Марковић се, најпре, бавио проблемима опште теоријске социологије и социологије рада, затим социологије заштите на раду, да би се у последњих двадесет година бавио проблемима социјалне екологије, социологије образовања и социологије транзиције и глобализације. Спектар његових истраживачких активности тече у луку: од истраживања динамике настанка приградских насеља и положаја индустријских радника у Нишу, преко истраживања проблема научно-технолошке револуције и самоуправљања, до истраживања проблема сељаштва у Србији и истраживања питања глобалног и регионалног развоја. Упоредо са тим аутор се бавио социологијом безбедног рада, социјалном екологијом и одрживим развојем, проблемима реформе универзитетског образовања, противречностима транзиције и модернизације савременог друштва, глобализације,

идентитета и претпоставки настанка и будућности човечанства, као новог облика светске заједнице.

Свакако највећи домет у социолошком стваралаштву Данила Ж. Марковића остварен је у области истраживања проблематике социологије рада, социологије безбедног рада и социјалне екологије. Од „Основи социологије рада“ (1973), преко „Увода у социологију заштите на раду“ (1974), до „Социологије безбедног рада“ (2001) и „Социјалне екологије“ (2005) широка је лепеза ауторових радова, монографија и студија посвећених модерним процесима мутације у области рада, социјалне организације рада, научно-технолошкој револуцији, положају човека у начину производње и савременим процесима отуђења и хуманизације, тј. борбе за ослобођење рада и човека. Ова истраживања проф. Марковића имају високу вредност у националној и европској социологији. Она својим дометом, померају затечене границе социолошких сазнања – од класичне индустријске социологије, ка социологији рада, чији је предмет аутор оригинално редефинисао и суштински проширио, не само новим научним пољима, већ и иновацијама у теоријско-методолошком погледу, као и новим интерпретацијама досадашњих резултата научних истраживања.

У овом контексту природно је било даље кретање аутора ка проблематици социологије заштите на раду/социологије безбедног рада и социјалној екологији. Доследно бранећи дијалектичко становиште да се у изучавању друштва мора респектовати теоријско и методолошко начело тоталитета, аутор је у својој научној одисеји досегао до истраживања проблема филозофије/*социологије одрживог развоја* и *планетарне биоетике* и *социологије глобализације*. Круну његових истраживања треба тражити и у области *социологије образовања* и деонтологије позива научника и васпитача. Посебно у истраживању високошколског/универзитетског образовања у трагању за најбољим моделом научне и образовне политике, улоге образовања и васпитања младе генерације, која је актер будућности која је почела.

Професор Марковић је дужи низ година предавао Социологију рада на основним и последипломским студијама Филозофског факултета у Нишу и утицао на подизање научног подмлатка из Опште социологије скоро на свим факултетима Универзитета у Нишу.

По броју библиографских јединица, без сумње, овај аутор спада у најпродуктивније социологе у Србији у другој половини 20. Века. Данило Ж. Марковић спада у ред ретких аутора у нас чија су дела (уџбеници, чланци, монографије) највише превођени на бројне стране језике (руски, енглески, немачки, пољски, румунски, македонски, албански...). Његов успешан рад и допринос развоју савремене социологије позитивно је валоризован од стране научне критике и међународних институција, о чему сведоче бројна признања овом аутору. Између осталих, о томе најбоље сведочанство представља избор професора Марковића у бројна научна/професионална удружења со-

циолога и академије наука у иностранству, као и награде које су му додељиване у земљи и у иностранству.

Професор Данило Ж. Марковић је једини живи члан Матичне комисије за оснивање Филозофског факултета у Нишу. Он је са Веселином Илићем својим ангажовањем највише допринео развоју ове институције. Такође, он је више од две деценије, и данас, активан у научној сарадњи са Департаманом за социологију Филозофског факултета у Нишу, и ангажован је у реализацији пројеката Института/Центра за социолошка истраживања, било у форми експертског консултанта или својим високо квалитетним прилозима.

Добри познаваоци стваралаштва проф. Марковића с правом истичу његову огромну радну енергију, упорност, недогматичност и доследност у сталном унапређивању социолошких сазнања из области савремене теорије и, у исто време, окренутост примењеној социологији, друштвено-одговорном акционализму у социолошкој праксеологији... Он је добро знао да наука није сама себи циљ, те да је предуслов, како за развој и напредак научног сазнања, тако и друштвене праксе – остваривање органског јединства теорије и емпирије.

Но, свакако једна од најзначајнијих мисија професора Марковића је што је несебично помагао подизање и оспособљавање научног подмлатка, младих кадрова за академски наставни и научни рад у социологији, како на Универзитету у Нишу, тако и у осталим универзитетима у Србији.

Имајући у виду све ове разлоге, предложио сам да студијска група (Катедра за општу социологију, Департаман за социологију, као и Центар за социолошка истраживања) званично покрену иницијативу:

1) да се до краја 2013. године штампа Библиографија радова проф. др Данила Ж. Марковића (у издању Центра за социолошка истраживања);

2) да се током летњег семестра, тачније крајем маја 2014. године, у оквиру одржавања наших међународних научних конференција, у сарадњи са Српским социолошким друштвом и Центром за научна истраживања САНУ при Универзитету у Нишу – одржи Округли сто посвећен стваралаштву Данила Ж. Марковића.

3) да се покрене иницијатива и упуту предлог Српском социолошким друштву да се професор Данило Ж. Марковић предложи за првог добитника награде „Радомир Лукић“ за животно дело у социологији.

Уверен сам да ће свестрано научно дело професора Данила Ж. Марковића, доајена савремене српске социологије, бити не само позитивно вредновано од научне критике на “решету времена”, већ ће оставити трајни белег у историји социологије у нас, а његов неимарски лик колеге и пријатеља бити педагошки узор “учитеља енергије”, коме многе генерације студената и носиоци позива социолога дугују искрену захвалност за формирање њихове социолошке културе, развој и научну афирмацију.